

Työryhmä: Työntekijän muuttuva kuva

Kaksipäiväinen Työntekijän muuttuva kuva -työryhmä keräsi kaikkiaan 12 esitystä ja noin 30 kuulijaa. Kullekin esitykselle oli varattu aikaa 15 minuuttia sekä esityksen jälkeisille kysymyksille 5 minuuttia. Aikataulu oli tiivis johtuen runsaasta osanotosta ja keskustelu jokaisen esityksen jälkeen olisi voinut jatkua huomattavasti pidempäänkin.

Työryhmä alkoi katsauksella työntekijäkuvan lähihistoriaan Työterveyslaitoksen tutkijoiden johdolla. Ensimmäisenä Pekka Varje esitteli tutkimustaan työpaikkailmoitusten yhä enemmän psykologisten ja sosiaalisten ominaisuuksien kautta määrittävästä ihannetyöntekijästä 1940-luvulta nykypäivään. Anna Kuokkanen puolestaan lähestyi vastaavia trendejä samalla ajanjaksolla normatiiviseen retoriikkaan perustuvien johtamisoppaiden välittämän kuvan kautta. Erkko Anttila käsitteli kansakoulunopettajien kansankynttiläroolin ja perinteisen auktoriteettiaseman katoamista ja korvautumista modernin tunnetyöntekijän roolilla vähitellen 1930-luvulta 1980-luvulle. Viimeisenä historiallisena esityksenä oli Jussi Turtiaisen katsaus metallityöntekijöiden ylläpitämiin ruumiillisuuden ja rajun maskuliinisuuden muotoihin 1950- ja 1960-luvuilla.

Tauon jälkeen vuorossa olleet esitykset käsitelivät työntekijäkuvaa urakysymysten ja epätyypillisten työsuhteiden kautta. Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun tutkija Kirsi LaPointe kävi läpi tutkimustaan kauppatieteiden tutkinnon suorittaneiden työntekijöiden identiteettityöstä uramuutospuheessa. Tampereen ammattikorkeakoulun tutkija Liisa Marttila puolestaan lähestyi ammattikorkeakouluopettajien urakertomuksia osin pysyvyyttä ja osin joustavuutta painottavan ammatti-identiteetin näkökulmasta. Päivän viimeisten esityksen antoi Turun yliopiston tutkija Liisa Lähteenmäki, jonka esitys koski vuokratyön välittäjien rakentamaa ihannetyöntekijän kuvaa, jossa vapauden ja vapaaehtoisuuden teemat hankalalla tavalla törmäävät joustavuuden ja sitoutumisen vaatimukseen vaikeuttaen samalla työntekijän sosiaalista verkostoitumista.

Työryhmän toinen päivä alkoi mielenterveyttä ja työntekijäihanteen ristiriitoja koskevilla esityksillä. Ensimmäisenä Työterveyslaitoksen tutkija Ari Väänänen esitelmöi työstressikeskustelun välittämästä yksilöityvästä ja tunnekeskeisemmästä työntekijäkuvasta, joka kehittyi vuosien 1960 ja 2010 välillä. Toisena esiintyi Aalto-yliopiston Meri Jalonen, joka käsitteli yliopistotyöntekijöiden kokemuksia heihin kohdistuvista vaikeasti yhteen sovitettavista odotuksista tilanteissa, joissa esimerkiksi akateeminen tutkimus kärsii

opetukseen kohdistetuista tulostavoitteista. Aamupäivän viimeisenä esiintyjänä Turun yliopiston kauppakorkeakoulun tutkija Ville Virsu analysoi työntekijään kohdistuvien monitahoisten ja osittain ristiriitaisten odotuksen yhteensovittamista yritysviestinnässä.

Työryhmän viimeinen sessio alkoi Vaasan yliopiston tutkijan Jenni Palmroosin esityksellä yhä useampien pienyrittäjien asemaa kuvaavasta pakkoyrittäjyydestä. Työryhmä päättyi Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun tutkijan Tiina Schmidtin esitykseen monista vihreän työntekijäkuvan versioista moderneissa diskursseissa.

Työryhmän taustalla oli Suomen Akatemian ja Työterveyslaitoksen rahoittaman Crafting the Ideal Employee -tutkimushankkeen kysymyksenasettelut ja monia vuosia jatkunut tutkimustyö. Ilahduttavaa oli, että työryhmään ilmoittautui myös useita tutkijoita tämän hankkeen ulkopuolelta. Näin työryhmän historiallisen muutoksen pohjavire sai tukevaa täydennystä tämän päivän työntekijyyteen liittyvillä tematiikoilla. Samalla nämä esitykset saivat lisäsyvyyttä historiallisen materiaalin kautta.

Kokonaisuutena työryhmä sai erityiskiitosta ajatuksia herättävistä esityksistään, jotka jäsensivät uudella tavalla nykytyöntekijäkuvan olennaisia puolia sekä historian että tämän päivän työmarkkinatilanteen näkökulmista. Tarkempaa tietoa suomalaisen työntekijäkuvan historiallisesta kehityksestä on mahdollista saada vuoden 2013 syksyllä ilmestyvästä tietokirjasta ”Suomalaisen työntekijäkuvan muutos 1945–2013”. Se on laaja katsaus ja rakenneanalyysi työntekijyyden ja siihen liittyvien ihanteiden murrokseen Suomessa. Kirjahanketta tukevat Työsuojelurahasto ja Työterveyslaitos.